

SAVJETI ZA MLADE:

KAKO BRINUTI O SEBI NAKON TRAGIČNOG DOGAĐAJA

unicef za svako dijete

Kada se dogodi tragični događaj u kojem je jedna ili više osoba ubijeno ili ozlijeđeno, svi članovi zajednice su pogođeni tim događajem. Suočavanje s ovakvim događajem može biti vrlo stresno.

Možda si ti ili netko od tvojih prijatelja ozlijeđen, možda se brineš za sigurnost svoje obitelji ili prijatelja ili si izgubio/izgubila nekog bliskog. Možda si bio/bila na razgovoru u policiji. Nekada je teško shvatiti od kuda početi i kako razumjeti što se dogodilo. Tijekom vremena, većina ljudi počne se osjećati bolje i nastavlja sa životom te se vraća svakodnevnim aktivnostima, ali informacije o tome kako ovakvi tragični događaji utječu na nas mogu ti pomoći da bolje brineš o sebi i drugima.

Ovo su neke od čestih reakcija na tragične događaje u kojima je više osoba ubijeno i/ili ozlijeđeno:

Osjećam se uplašeno i nezaštićeno

Ovakvi su događaji šokantni i izazivaju zabrinutost za vlastitu sigurnost. Ako su osobe koje su ubijene ili ozlijeđene u događaju u tom trenutku radile stvari koje i ti uobičajeno radiš ili su bile na mjestu na koje i ti uobičajeno ideš (kao što je recimo odlazak u školu), ovo svakako može doprinijeti tome da se osjećaš uplašeno, uznemireno ili nedovoljno sigurno.

Možda misliš da je sramota osjećati strah ili da se samo mala djeca boje, ali **reakcija straha i osjećaj nesigurnosti vrlo su česte reakcije nakon tragičnih događaja**, bez obzira na dob.

Važno je da znaš da odrasli (roditelji, školsko osoblje, policija, liječnici, psiholozi) rade na tome da poboljšaju sigurnost zajednice. Kao mlada osoba, možeš značajno doprinijeti tim naporima.

Imam problem vratiti se uobičajenim aktivnostima i osjećajima

Nakon izrazito stresnog događaja mnogi mladi će imati ovakve reakcije (čak i ako ne pričaju o tome):

- › Problemi sa spavanjem (ne možeš zaspati ili se često budiš, nemirno spavaš, imaš ružne snove).
- › Teško ti se koncentrirati na školske i druge zadatke, osjećaš zbunjenost i kao da ti je sve „u magli“.
- › Osjećaš tugu, ljutnju ili strah da će se ponoviti traumatski događaj.
- › Osjećaš izoliranost ili ravnodušnost, osjećaš kao da prijatelji i obitelj ne razumiju kako se osjećaš.
- › Misli i/ili slike o tragičnom događaju ponavljaju ti se u glavi.
- › Nemaš interesa za stvari koje su ti inače važne i zanimljive.
- › Boli te glava, trbuh, osjećaš lupanje srca, promjene u apetitu.
- › Glavobolja, bol u trbuhu, osjećaj lupanja srca i promjene u apetitu.
- › Neke slike, zvukovi, mirisi, scene vraćaju ti sjećanja na traumatski događaj.
- › Stalno osjećaš razdražljivost i napetost.

Ako si ti ili netko koga znaš izgubio blisku osobu, možeš imati i dodatne reakcije tugovanja. **Svaka osoba tuguje na drugačiji način i ne postoji jedan „pravi“ način kako se tuguje.**

Brinem o obitelji i bliskim osobama

Kao mlada osoba u fazi si kada gradiš svoju neovisnost i razvijaš vlastite vrijednosti i interese. Nakon tragičnog događaja koji uključuje ubojstvo i ozljeđivanje više osoba, može doći do toga da o bliskim osobama počneš brinuti na drugačiji način ili da se uobičajena briga pojača. Primjerice, možeš više razmišljati kako taj događaj može utjecati na stariju ili mlađu braću i sestre i ponašaš se više zaštitnički prema njima ili pojačano brineš kako su zbog svega što se dogodilo.

Ako misliš da su tvoji roditelji jako potreseni događajem, možda ćeš izbjegavati razgovarati s njima o tome kako se osjećaš kako bi ih sačuvao od brige i pošteđio dodatnog stresa.

Pronađi odraslu osobu od povjerenja s kojom možeš razgovarati o tome kako se osjećaš i o čemu razmišljaš vezano za tragični događaj, kako ne bi ostao/la sam/a sa svojim mislima i osjećajima.

Svakodnevni problemi su mi sve teži

Kao mlada osoba, suočavaš se s različitim izazovima, kao što su prilagođavanje školi i obavezama, balansiranje između sportskih i drugih aktivnosti, planiranje koju školu/fakultet upisati, nošenje s pritiskom u vršnjačkoj grupi, problemima kod kuće ili u romantičnoj vezi. U ovoj situaciji možeš pomisliti kako su svi ovi tvoji problemi zapravo beznačajni u usporedbi s tragičnim događajem. Reakcija može biti i suprotna, da ti se problemi čine mnogo teži nego što je to bio ranije slučaj.

Ovo može biti posebno točno za tebe ako si i prije tragičnog događaja imao neko iskustvo traume, ako si osjećao/la uznemirenost i druge teškoće mentalnog zdravlja, i ako si već uključen/a u neki savjetodavni proces vezano za ove ili slične teškoće.

Potraga za smislom

Teško je razumjeti zašto bi netko namjerno povrijedio druge. Takav postupak može dovesti do toga da preispituješ svoje povjerenje u ljude, religiju, način na koji razmišljaš o svijetu i ljudima. Traganje za smislom usred ovakve nesreće može biti veliki izazov. **Čitanje i razgovor s prijateljima, obitelji i drugim bliskim osobama može ti pomoći da formuliraš svoja razmišljanja o tragičnome događaju.**

Važno!

Sve su to normalne, uobičajene reakcije na situaciju koja nije normalna i premda bolne, one su dio prirodnog procesa suočavanja s jako stresnim događajem.

Nemoguće ih je izbjeći. One su dio obrađivanja iskustva i oporavka. Kako su ove reakcije dio biološke obrane organizma, javljaju se kod svih ljudi, od male djece do odraslih i starijih.

Nabrojane reakcije javljaju se po pravilu odmah nakon izrazito stresnog događaja, ali neke se mogu javiti i nekoliko tjedana ili mjeseci kasnije. Mogu trajati nekoliko tjedana, a neke od njih će trajati i mjesecima. Oporavak od takvog iskustva teče sporije nego što se nadamo, nego što bismo željeli, i nije ravna linija. **Postoje periodi poboljšanja i pogoršanja, ali s vremenom znakovi stresa su rjeđi i blaži, te se na kraju oporavimo.**

BRINI O SEBI

Ograniči izlaganje društvenim mrežama

Nakon tragičnog događaja u kojem je jedna ili više osoba ubijeno i ozlijeđeno, mediji stalno o tome izvještavaju. Može se dogoditi da ne prestaješ gledati u mobitel i pratiti sadržaje vezane za događaj, ali to će pridonijeti povećanju stresa. Bilo bi dobro odvojiti se barem na nekoliko sati dnevno od vijesti i društvenih medija. Ako ti gledanje TV-a ili korištenje mobitela pomaže u suočavanju sa stresom, onda gledaj filmove, kanale koji ne emitiraju vijesti ili igray igrice.

Prakticiraj zdrave navike

Ovo je dobro vrijeme uvođenja dnevnog rasporeda koji će uključivati redovite obroke, zdravu hranu, tjelesnu aktivnost i redovit san. Gašenje ekrana tijekom noći pomoći će ti u postizanju ovog cilja.

Pričaj o tome kako se osjećaš

Izražavanje osjećaja, iako se ponekad čini da će nas preplaviti, neće nas dovesti do gubitka kontrole. Međutim, zaustavljanje i prigušivanje osjećaja može dovesti do mentalnih i fizičkih poteškoća. Također, ovo nije vrijeme za donošenje velikih odluka, budi nježan/na i strpljiv/a sa sobom i odgodi odluke za kasnije. Nije korisno razmišljati kako samo treba „sve zaboraviti!“ Tako se bezuspješno boriš protiv prirode, jer teške događaje zapravo ne možemo zaboraviti. S njima samo možemo naučiti uspješno živjeti!

Zabavi se

U redu je da se „isključiš“ iz tragičnog događaja. Dozvoli si zabavu. Svaki dan napravi nešto u čemu stvarno uživaš kao što je slušanje glazbe, šetnja, druženje, briga o ljubimcu, relaksacija, crtanje, pisanje...

Poveži se s drugima

Provedi vrijeme s obitelji, prijateljima, ljudima u čijem društvu se osjećaš dobro i opušteno. Nemoj se udaljavati od bliskih osoba. Možda će ti odgovarati volonterski rad ili neka druga društveno korisna aktivnost. Povezanost s drugim ljudima pomaže nam osjećati se bolje. Ako se brineš kako se tvoj/a prijatelj/ica nosi s ovim događajem, provjeri to s njim/njom i ako je potrebno, posavjetuj se s odraslom osobom u koju imaš povjerenja.

Ako si izgubio/izgubila blisku osobu u tragičnom događaju

Tugovanje je dugotrajan proces. **Dozvoli si vrijeme za iskustvo teških osjećaja i oporavak.** Za nekoga je lakše ostati kod kuće i tugovati u najužem krugu, dok je za nekog drugog bolje vratiti se uobičajenim aktivnostima. Suočavanje s šokom i tragičnim događajem zahtijeva vrijeme i tijekom vremena biti će puno oscilacija u tome kako se osjećaš i ponašaš, uključujući i osjećaj krivnje jer si možda preživio tragediju u kojoj su drugi stradali.

Traži pomoć

Ako želiš razgovarati s nekim, obrati se roditeljima, učiteljima, liječniku, psihologu za pomoć. Većina ovih problema je prolazna i tijekom vremena će se povući, ali ako ne prođu, nemoj oklijevati tražiti dodatnu podršku i pomoć.

Kada treba potražiti pomoć?

- › Ako su emocionalni ili fizički simptomi stresa vrlo intenzivni i ne slabe s vremenom.
- › Ako osjećaš kroničnu napetost, zbunjenost, iscrpljenost, „prazninu“.
- › Ako se i nakon mjesec dana osjećaš „zamrznuto“ i ne osjećaš emocije ili se stalno trudiš spriječiti ih da izbiju na površinu.
- › Ako se nastave ružni snovi i problemi sa spavanjem ili ti se protiv tvoje volje u glavi vrte slike i misli povezani s događajem jednakom učestalošću kao neposredno nakon događaja.
- › Ako nemaš prijatelja ili člana obitelji s kojim bi mogao/la podijeliti misli i osjećaje, a osjećaš potrebu za tim.
- › Ako se tvoji odnosi s drugima bitno pogoršaju.
- › Ako sve lošije funkcioniraš u školi.

Što ne pomaže

- › Korištenje alkohola ili drugih psihoaktivnih supstanci.
- › Povlačenje u sebe i prestanak komunikacije s obitelji i prijateljima.
- › Povlačenje iz ugodnih aktivnosti.
- › Previše obaveza i usmjerenost samo na obveze.
- › Sukobi i nasilno ponašanje.
- › Rizično ponašanje.
- › Krivljenje drugih.
- › Stalno izbjegavanje razmišljanja i/ili razgovora o tragičnom događaju.

Ako se unatoč svim preporukama, osjećaš da se i dalje ne možeš samostalno nositi sa situacijom, obrati se za pomoć stručnjacima:

Hrabri telefon

Radnim danom od 9 – 20 sati: za djecu (tel. 116 111), za odrasle (tel. 0800 0800)

U Gradu Zagrebu, djeca, mladi, roditelji i skrbnici, stručnjaci i drugi građani mogu se obratiti za pomoć u sljedeće gradske ustanove, bez uputnice:

Služba za mentalno zdravlje i prevenciju ovisnosti Nastavnog Zavoda za javno zdravstvo dr. Andrija Štampar

Telefon: (01) 4696 162

Centar za zdravlje mladih Doma Zdravlja Zagreb Istok (Heinzelova 62a)

Telefon: (01) 6468 333, e-mail: info@czm.hr

Centar za mentalno zdravlje u zajednici Doma zdravlja Zagreb Zapad (Baštijanova 52)

Telefon: (01) 3667 – 546, e-mail: czmz-bastijanova@dzz-zapad.hr

Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba (Đorđićeva 26)

Telefon: (01) 64 719 40, e-mail: narucivanje@poliklinika-djeca.hr

Psijhijatrijska bolnica za djecu i mladež

Telefon: Hitna ambulanta: (01) 4862-503, (01) 4862-511